

них органів, що настійно вимагає подальшої розробки приватної методики розслідування корупційних правопорушень, вимагає вивчення питань пов'язаних з отриманням початкової та першочергової інформації, способу вчинення та приховання слідів злочину, вивчення особистості злочинців, а також питань взаємодії служб і підрозділів ОВС між собою та іншими правоохоронними органами.

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1996.-№30. – ст.141.

2. Великий енциклопедичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – 2-ге вмід., переробл. і доповн. – К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. – 1020 с.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і голов. Ред.. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009 – 1736 с.

4. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року №1700-VII. [Електронний ресурс]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

Сивоґривова Тетяна Леонідівна
викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ОСОБИ, ЩО ПОВІДОМИЛА ПРО МОЖЛИВІ ФАКТИ КОРУПЦІЙНОГО АБО ПОВ'ЯЗАНОГО З КОРУПЦІЄЮ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Створення та популяризація інституту викривачів у національному законодавстві обумовлене загальними діями Держави у протидії та боротьбі із корупцією, стратегічними та тактичними діями та заходами, спрямованими на подолання та викоренення такого явища як корупція.

На виконання основних завдань Держави щодо протидії корупції питання комплексного підходу дуже важливе і дієве. Так, 5 листопада 2020 року Верховна Рада України ухвалила за основу законопроект 4135 «Про засади державної антикорупційної політики на 2020–2024 роки» (Антикорупційна стратегія) [1], розроблений Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК), та законопроект 3450 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо упорядкування окремих питань захисту викривачів» [2].

Інститут викривачів в національному законодавстві вперше був використаний у Законі України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14.10.2014 (далі - Закон № 1700-VII) [3].

Статтею 1 Закону № 1700-VII, зі змінами та доповненнями визначено термін «Викривач» – «фізична особа, яка за наявності переконання, що інфо-

рмація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання» [3].

В контексті кримінального процесу, особливу увагу заслуговує розмежування законодавцем викривачів за видами каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.

Так, треба визначити три види каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень: внутрішній, зовнішній та регулярний.

Внутрішні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень згідно із Законом № 1700-VII – це способи захищеного та анонімного повідомлення інформації, яка повідомляється викривачем *керівнику або уповноваженому підрозділу (особі) органу або юридичної особи, у яких викривач працює, проходить службу чи навчання або на замовлення яких виконує роботу* [3].

Зовнішні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону № 1700-VII - шляхи повідомлення інформації викривачем через *фізичних чи юридичних осіб, у тому числі через засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки* тощо.

Регулярні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону № 1700-VII - *шляхи захищеного та анонімного повідомлення інформації викривачем Національному агентству з питань запобігання корупції, іншому суб'єкту владних повноважень, до компетенції якого належить розгляд та прийняття рішень з питань, щодо яких розкривається відповідна інформація. Регулярні канали обов'язково створюються спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції, органами досудового розслідування, органами, відповідальними за здійснення контролю за дотриманням законів у відповідних сферах, іншими державними органами, установами, організаціями* [3].

Зазначене розмежування має значення для виникнення у подальшому у особи відповідних процесуальних прав та обов'язків.

Так, розглядаючи види викривачів за критерієм каналів повідомлення, необхідно звернути увагу на те, що тільки викривач, який скористався регулярним каналом повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, тобто лише викривач, який звернувся до спеціально уповноваженого органу досудового розслідування може мати статус викривача як учасника кримінального провадження, в розумінні п.25 ч.1 ст. 3 КПК України [4].

У зовнішньому та внутрішньому каналах повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, виникають, інші особи – заявники, які в даному випадку виконують функцію повідомлення спеціально уповноваженому органу досудового розслідування про виявлені, встановлені чи отримані від інших осіб та інших джерел таких повідомлень.

За своєю природою та можливістю виникнення процесуальних прав та обов'язків викривачів, з впевненістю можна говорити про те, що лише викривач, який скористався особисто регулярним каналом повідомлення має право претендувати на отримання захисту у відповідності до Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (ст. 2 п.д-1 цього Закону) [5] та інших процесуальних прав відповідно до чинного Кримінального процесуального законодавства.

Викривачі, які скористались внутрішнім та зовнішнім каналами повідомлення, у світлі кримінального процесуального законодавства, можуть претендувати лише на статус свідка у кримінальному провадженні, а у разі скоєння відносно них таких кримінальних правопорушень, наприклад, таких як прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України); пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України); зловживання впливом (ст. 369-2 КК України) – потерпілого [6].

Окрім того, заслуговує на увагу і роз'яснення НАЗК, як спеціально уповноваженого органу, від 31.07.2020 року про те, що не кожен заявник може бути викривачем [7].

Так, згідно зазначених роз'яснень будь-яка людина може повідомити про корупцію, якщо переконана, що її інформація є достовірною. Але не завжди той, хто повідомив про корупцію, є викривачем.

Викривач – це особа, яка надає достовірну інформацію про корупційне правопорушення, якщо ця інформація стала їй відома під час її трудової, професійної, господарської, громадської діяльності.

Відмінності між викривачем та заявником полягають у наступному.

1. Закон «Про запобігання корупції» має вимоги до джерела, з якого викривачу стала відома інформація про корупцію. Джерелом інформації може бути:

- трудова і професійна діяльність – тобто, коли про корупційні правопорушення дізнаються під час роботи;
- господарська діяльність;
- громадська діяльність;
- наукова діяльність;
- проходженням служби чи навчання;
- участь у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

2. Викривач володіє фактичними даними про обставини правопорушення: місце вчинення правопорушення, час його вчинення, особу, яка вчинила корупцію. Ця інформація може бути перевірена і підтверджує можливе вчи-

нення корупції. Також можна надавати документи, які підтверджують вчинення злочину.

3. Викривач повідомляє про корупцію, використовуючи передбачені законом способи. Про ці способи йдеться у Законі “Про запобігання корупції”[7].

Отже, якщо особа, яка повідомила про корупційне порушення, дотрималася трьох умов, вона вважається викривачем. Якщо ж хоча б один з пунктів не врахований під час повідомлення про корупцію – особа є заявником.

З цього твердження, у тому числі виникає питання кримінальної відповідальності заявника чи викривача, за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК України) [6].

Так, відповідно до ч. 1 ст. 53-8 Закону № 1700-VII викривач не несе юридичної відповідальності за повідомлення про можливі факти корупційних або пов’язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, поширення зазначеної у повідомленні інформації, незважаючи на можливе порушення таким повідомленням своїх службових, цивільних, трудових чи інших обов’язків або зобов’язань.

Адже особи, які повідомили про один і той же факт скоєння корупційного правопорушення можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності, або не притягнені до кримінальної відповідальності за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК України).

Таким чином, встановлюючи статус учасника у кримінальному провадженні особі, уповноваженій на здійснення досудового розслідування, як під час внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, так і у подальшому здійсненні досудового розслідування, слід детально вивчати не тільки факт скоєного кримінального правопорушення, а й самого суб’єкта повідомлення про можливі факти корупційних або пов’язаних з корупцією правопорушень.

---

1. Проект Закону про засади державної антикорупційної політики на 2020-2024 роки. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70007.

2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо упорядкування окремих питань захисту викривачів. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68779.

3. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n1548>.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2078>.

5. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» № 3782-XII (Відомості Верховної Ради (ВВР), від 15.03.1994 — 1994 р., № 11, стаття 51) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text>.

6. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86#w1_1.

7. Чим відрізняється викривач і заявник? URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/chym-vidriznyayetsya-vykryvach-i-zayavnyk/>.